

AZ ISZLÁM ÉS A HAZAI BANKRENDSZER MŰKÖDÉSÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA A BANKI MÉRLEGEK TÜKRÉBEN

THE COMPARISON OF THE DOMESTIC AND ISLAMIC BANKING SYSTEM'S OPERATION IN THE LIGHT OF THE BALANCE SHEETS OF THE BANKS

VARGA JÓZSEF PhD, egyetemi docens
WICKERT IRÉN PhD, egyetemi docens
Kaposvári Egyetem

Abstract

The authors consider studying the Islamic banking system relevant to the development of the domestic economy in many points of view. On the one hand Islam is the fastest spreading and most populous religion of the World, on the other hand the Islamic banking system compared to the conventional banking system shows bigger stability since the economic crisis in 2008. The study of Islamic banks is important because this banking system – as opposed to the domestic banking system – behaves anti-cyclically.

The authors compare the main points of the conventional and the Islamic banking systems' operation based on Turkish experiences in 2012 and on Islamic bank reports with the help of analyzing the two different types of balance sheets. The main goal of the publication is to explore the different bank operating structures and different aspects of banking activities. We examine the question whether can be created a financial institution dealing with Islamic banking activities complementing the domestic banking system in Hungary.

1. Az iszlám bankrendszer működésének alapelvei

Amikor az iszlám bankrendszer lényegét és banki ügyleteit vizsgáljuk, szem előtt kell tartanunk, hogy ahogy az iszlám vallásnak is vannak különböző ágazatai, úgy az egyes államokban működő pénzügyintézetek is eltérő elvek szerint működhetnek. Mivel a Korán és a saria szabályozása olyan korban született, amikor a mai értelemben vett bankrendszernek még nyoma sem volt, így meglehetősen nehéz az értelmezésük és a modern bankrendszerrel történő összevetésük. Külön kutatás tárgya az iszlám bankrendszer és a középkori zsidó-keresztény bankrendszer összevetése, amely bőséges vallási, jogi és történeti ismeretanyag feldolgozását teszi szükségessé.¹

Az értelmezést megnehezíti, hogy éppen az eltérő vallási megközelítésmódok miatt az iszlám banki termékek értelmezésében több eltérő irányzat is létrejött. Ezek leginkább a kamat megengedhetőségében érhetők tetten. Míg van ahol csak az uzsorát tekintik tiltottnak, máshol magát a kamatot is tiltott terméknek tekintik. Köztes megoldásként az is elő-

---

¹ A 2003 júniusában a Kaposvári Egyetemen alakult Iszlám Tudományok Kutatóintézete a jövőben a területen kíván elmélyültebb kutatásokat végezni. Az iszlám bankrendszer kialakulásáról és a középkori bankrendszerrel összevetéséről I. Balázs Judit műveit, pl. Balázs Judit (2008), a lovagrendek működési területeivel I. Falus (2013).

fordul, hogy megelégszenek, és saria kompatibilisnek tartják a kamat helyett más néven nevezett költség megfizettetését (Rostoványi, 1983).

Az iszlám gazdasághoz fűződő általános viszonya kettős természetű. Egyrészt a vallási szövegek hangsúlyozzák Isten mindenhatóságát – gazdasági téren is. Így például az iszlám szerint „a világon minden Istené, aki kiosztja tulajdonát szolgálai között, és rájuk bízta azt, vagyis minden vagyon Allahé”. Ebből kifolyólag akik kamatot szednek, azok „háborúban állnak Istennel és Mohameddel” (Balázs, 2008).

Míg egyrésztől minden Allahé, addig a másrésztől az iszlám az ember gazdasági önállóságát hangsúlyozza. „Az ember életének fenntartására munkával keresi meg a szükséges anyagi alapot, és nem csak kötelesség, hanem egy nagyszerű erény is ugyanakkor. Egy munkaképes személy bünt követ el, ha valaki mástól függ anyagilag, ez egy szociális megbélyegzés és hálátlanság az emberiség iránt.” (Balázs, 2008) Az iszlám vallású személynek tehát gazdaságilag önfenntartónak kell lennie. A tisztességes munkával megkeresett vagyont védik a törvények, mindenkinek meg kell kapnia azt, ami munkája alapján neki jár. Aki ugyanakkor nem képes az önfenntartásra, az aktívaktól zakátot, a szegények számára fizetendő adót várhat el.

Az iszlám jogelvek alapján a pénz egyszerűen egy eszköz, amivel a dolgok értékét mérjük, de önmagában állva nincs értéke. Az iszlám bankrendszerben ezért a pénz előállítása pénzből – ilyen például a kamatjováírás – tiltottnak minősül. Emiatt az iszlám bankok nem foglalkozhatnak a hagyományos hitelezési ügylettípusokkal. A vallási előírások ez alapján – tehát a pénz pénzből előállításának tilalma alapján – tiltják a kamatszedést, amelyet a kamatösszeg nagyságától függetlenül –, az iszlám vallási törvénykezése uzsorának minősít. A saria szerint csak a „halal”, vagyis tisztességes üzlet elfogadható.

Az iszlám bankrendszer tömören jellemzik alapelvei (Varga, 2011), amelyekkel meghatározzák, mik az alapvető különbségek a sariara épülő és az általunk hagyományosnak tartott bankrendszer között az elvi alapokra vetítve. Ezek az elvek az alábbiak szerint szabályozzák az iszlám bankrendszer működését:

1. tilos a kamatfizetést (riba),
2. amennyiben a partner hozzájárult az ügylet sikeréhez, az iszlám nem tiltja a nyereség egy részének átengedését, mert ez nem ellentétes a Koránnal, sőt, ez az eredményen osztozás erkölcsi kötelesség,
3. az üzlet nem irányulhat az iszlám értékrendjével szembenálló termék vagy szolgáltatás előállítására,
4. tilos az amúgy elkerülhető kockázatok vállalása, kerülni kell a spekulatív ügyleteket,
5. az üzlet tagjainak kölcsönösen vállalniuk kell, hogy biztosítják egymást a károk és veszteségek ellen,
6. az ügyletben meg kell jelennie a jótékonyági adakozásnak, azaz a vallásos adónak (zakát).

A kamatfizetés tilalma nem új jelenség, az iszlám mellett a keresztény egyház is tiltotta bizonyos időszakokban. Egy olyan vallás, mely az ember életének folyását komoly erkölcsi szabályok által vájt mederbe kívánja kényszeríteni szükségyszerűen kénytelen olyan feltételeket felállítani, amelyekkel elkerülhető a túlzott mértékű eladósodás, az emberi élet ilyen módon való tönkremenetele. Emiatt elsősorban az uzsora, majd a vallás dogmatizálódásával járó merevségből adódóan maga a kamat szedése is tiltott lett. Az ügyletekből haszon a közös kockázatvállalást követő nyereségből, vagy bankoknál például az elismert működési költségekből keletkezhet.

A kamatszedés tilalma – mind a keresztény, mind az iszlám vallás tekintetében – azzal is összefügg, hogy az eredeti tőkefelhalmozás időszakáig a hitelfelvetelek zöme nem gazdasági, fejlesztési célú hitelfelvétel volt, hanem fogyasztási (túlélési, egzisztenciális) jellegű. A hitelre tehát a rászoruló rétegek életben maradásához és nem az üzleti tevékenység finanszírozásához volt szükség, ezért etikátlannak tűnt a hitel összegét a kamattal növelt összeggel növelve visszakérni.

Mivel az iszlám az élet minden területén szabályokat állít, így nem meglepő, hogy ezek kihatnak a bankok befektetési lehetőségeire is. Az iszlám értékrendjével szembenálló termék vagy tevékenység az alkohol, a szerencsejáték és a pornográfia épp úgy tiltott, mint a disznóhús fogyasztása. Márpedig ha ezek a hétköznapi ember számára tilosak, akkor könnyen belátható, hogy egy gazdasági szervezet (legyen akár egy bank, akár egy termelő cég) számára ezek szervezése, finanszírozása éppúgy tiltott. Vagyis a bankok nem vehetnek részt e tiltott tevékenységek végzésében, és nem is működhetnek közre ezekkel foglalkozó vállalkozások finanszírozásában.

A kockázatvállalás korlátozása során szerencsejáték önmagában tiltott, ezenkívül tilosak a határidős és a spekulatív, illetve a nagy kockázattal járó üzletek. Az ügyleteket a bankoknak külön-külön kell elbírálniuk, nincsenek sztenderdizált ügylettípusok. A kölcsönösen vállalt eredménymegosztás szintén markáns lényege az iszlám bankrendszernek. az iszlám elveinek csak az az eredménymegosztás felel meg, mely szerint a bank nyereséget csak a hitelfelvevő vállalkozás által megtermelt nyereségből realizálhat. A résztvevők a nyereség és veszteséget is ugyanolyan arányban viselik. Erről az elvről részletesebben is szó lesz a későbbiekben.

A vallások lényegéhez hozzátartozik a jótékonykodás gyakorlása. A kereszténységhez hasonlóan az adakozás az iszlámban is elterjedt fogalom, sőt, itt kötelező jelleget öltött. A tehetősebb embereknek kell és sokszor érdemes is adakozniuk. A Korán ennek módjairól is felvilágosít. „Ha nyilvánosan adakoztok, az egy nemes dolog. De ha titokban adjátok oda a rászorulóknak, az a legjobb nektek. Mert akkor jóvátesztek valamennyit a rossz cselekedeteitekből.” (Korán, 2. szúra, 271.). A bankok, mint nagy jövedelemmel rendelkező szervezetek természetesen nem képezhetnek kivételt, mindenképp eleget kell tenniük adakozási kötelezettségüknek.

2. Az iszlám bank pénzügyi beszámolójának felépítése

Cikkünk e részében az iszlám banki számviteli beszámoló mérleg és eredménykimutató struktúráját vizsgáljuk meg² (Financial Accounting Standards – FAS). A pénzügyi beszámoló az alábbi részekből áll össze:

- mérleg,
- eredménykimutató,
- cash flow kimutató,
- a banki tulajdonosi szerkezet változásának bemutatása,
- korlátozott befektetésekről szóló jelentés,
- Zakat használata.

---

² Az iszlám számviteli keretrendszer az Accounting and Auditing Standards for Islamic Financial Institutions részletes tanulmányozása meghaladná e tanulmány kereteit.

A felsorolásból látszik, hogy az iszlám pénzügyi és számviteli sztenderdek és a különböző, elterjedt sztenderdek hatnak egymásra. Jelen esetben szembeötlő a hasonlóság az IFRS alapú pénzügyi jelentés és az iszlám banki kimutatások között.³ Az iszlám banki mérleg az eddig felsoroltakon túl további hasonlóságot is mutat, amely a likviditási mérleg jellegből fakad. Ahogy a nyugat-európai bankok esetében, mind az eszközök mind a források csökkenő likviditási sorrendben követik egymást.

Az iszlám és konvencionális bankrendszer közötti legjelentősebb banküzemeltetési eltérés, hogy míg a hagyományos keresztény-zsidó bankrendszer a kockázatokat porlasztani szeretné különböző diverzifikációs és fedezeti technikákkal, addig az iszlám bankrendszerben a kockázatok a befektetés természetes velejárója.

A másik különbség az innováció motiválása: az iszlám bankrendszer esetében kifejezetten a mudaraba mechanizmusokra alapuló PLS (a profit- és veszteségrészesedés) alapú finanszírozás előnyben részesíti a termelő beruházásokat, így a tőke előbb hasznosul a reálgazdaságban. A tőke ennek megfelelően egyértelműen nagyobb arányban áramlik a reálgazdaságba. Ez a mechanizmus képes támogatni a gazdaság fundamentális stabilitását és növekedését, ezzel szemben a konvencionális bankok körében a hagyományos fogyasztói – ide értve természetesen jelzáloghitelvezést is – hitelek a kereslet oldaláról hatnak a gazdaságra.

3. A KuveytTürk Bank mérlegének konkrét elemzése

A bank pénzügyi jelentései az IFRS-sel összhangban készülnek. A törökországi székhelyű bankoknak és leányvállalatoknak a funkcionális pénzneme a török líra. Dubai funkcionális pénzneme az amerikai dollár. A csoport pénzügyi jelentésekben használt bemutatási pénzneme a török líra.

A Kuveyt Türk Bank a pénzügyi kimutatásának összeállítását a nemzetközi számviteli standardok alapján végezte. A pénzügyi kimutatás összeállításánál az IAS 1 A pénzügyi kimutatások prezentálása standard előírásait vette figyelembe. A standardban megfogalmazott alapvetések teszik lehetővé a pénzügyi kimutatások nemzetközi összehasonlítását, és a gazdálkodó egység pénzügyi helyzetéről, teljesítményéről és pénzeszközeiben bekövetkező változásokról az érdekeltek megfelelő tájékoztatását. A standard előírja a pénzügyi kimutatások kötelező részeit és az egyéb jelentések tartalmát. Az IFRS-ek nem írják elő kötelező mérleg- és eredménykimutatás struktúráját, az IAS 1 a pénzügyi kimutatások minimális tartalmi és formai követelményeit határozza meg, és az összehasonlíthatóság és a következetesség alapvető célját fogalmazza meg. A standard előírja a pénzügyi kimutatások valós bemutatását és az IFRS-eknek való megfelelést. Az IFRS-eknek való megfelelésről a gazdálkodónak nyilatkoznia kell.

Az egyes mérlegsorokra konkrét előírásokat a különböző standardok adnak. Bankok, pénzügyintézetek pénzügyi kimutatásának összeállítása során az IAS 32 és IAS 39 standard előírásai nyújtanak információt a pénzügyi instrumentumok besorolásához és értékeléséhez. A pénzügyi kimutatások összeállítása során az IAS 32 Pénzügyi instrumentumok: Közzététel és bemutatás standard előírásait is alkalmazta. A standard a pénzügyi instrumentumok besorolására és a pénzügyi instrumentumokhoz kapcsolódó jövedelemhatások megfelelő minősítésére ad szabályokat, de nem foglalkozik azok értékelésével és megjelenítés kérdéseivel, így a IAS 39 Pénzügyi instrumentumok: Megjelenítés és értékelés standard útmutatásait is figyelembe kell venni (Balázs et al., 2006).

---

³ A legtöbb iszlám bank a konszolidált pénzügyi jelentését IFRS alapon is elkészíti, ezáltal válnak összehasonlíthatóvá különböző társaságok adatai.

1. táblázat. A KuveytTürk Bank éves jelentése (adatok ezer török lírában)

Table 1. Annual report of KuveytTürk Bank (in thousand turkish lira)

Eszközök	2011. december 31.	2010. december 31.
Készpénz és a Központi Banknál lévő számlák	521,315	415,764
Egyenlegek más bankokkal és pénzügyi intézményekkel	853,973	933,913
Tartalékbetétek a Központi Banknál	924,366	329,844
Kereskedelmi célú pénzügyi eszközök	87,247	32,738
<i>Derivatív pénzügyi eszközök</i>	74,865	28,480
<i>Befektetési jegyek</i>	27	27
<i>Aranyalap</i>	12,355	4,231
Értékesíthető pénzügyi eszközök	6,515	4,520
Pénzügyi tevékenységből származó eszközök (nettó)	10,116,153	6,868,937
Pénzügyi lízingkövetelések	133,964	87,473
Nemesfémek	1,394,280	507,311
Egyéb eszközök	193,550	165,004
Jelzálog-követelések (építési projektek, nettó)	39,633	24,538
Befektetési célú ingatlanok, (nettó)	31,127	55,975
Tárgyi eszközök (nettó)	142,475	115,675
Immateriális javak	26,534	13,158
Halasztott adó	38,439	13,400
	14,509,571	9,568,265
Értékesíthető eszközök és elidegeníthető csoportok	23,962	26,015
Összes eszköz	14,533,533	9,594,265
Kötelezettségek és saját tőke		
Más pénzügyi intézményekkel és bankokkal szembeni kötelezettségek	1,524,923	482,972
Kibocsátott értékpapírok miatti kötelezettségek (Iszlám kötvények)	867,927	156,433
Alárendelt kölcsöntőke	386,881	-
Nyereség/vesztés megosztó befektetők számlái	10,030,822	7,479,284
Származékos pénzügyi kötelezettségek	38,265	14,300
Egyéb kötelezettségek	183,769	171,938
Céltartalékok	25,747	7,909
Fizetendő nyereségadó	3,683	5,663
	13,061,817	8,318,499
Értékesíthető eszközökhöz közvetlenül kapcsolódó fizetési kötelezettségek	-	-
Kötelezettségek összesen	13,061,817	8,318,499
Részvénytőke (jegyzett tőke)	950,000	850,000
Árszió (tőketartalék)	23,250	23,250
Jogi- és Eredménytartalék	516,379	402,208
Devizaátszámítási különbözet	4,676	308
Egyéb tartalék	(22,589)	-
Összes saját tőke az anyavállalat részvényeseinél	1,471,716	1,275,766
Összes kötelezettség és saját forrás	14,533,533	9,594,265

Forrás: Annual report of KuveytTürk Bank

A mérlegből látható, hogy az első három tétel, valamint a bank nemesfém-tartalma igen magas arányt képvisel. A mérleg eszkozoldalának legnagyobb tétele a pénzügyi tevékenységből származó eszközök nettó összege. Ez a bankmérleg közel 2/3-át teszi ki.

Az alábbiakban áttekintjük az iszlám banki mérleg eszkozoldalához kapcsolódó néhány

fontosabb ügyletet. A Mudaraba az egyik legelterjedtebb a profit- és veszteségrészesedés (PLS) típusú ügyletek között. Ez a módszer teljesen megfelel a saria előírásainak, kamatszédés és biztosítékkérés helyett a kockázatközösséget és a partneri viszonyt helyezi előtérbe. Ebben az ügyletben az iszlám bank biztosítja a szükséges tőke teljes finanszírozását a projekt során, míg a vállalkozó a munkáját és a szakértelmét adja. Az eredmény nyereség a bank és a vállalkozó között oszlik meg egy előre meghatározott fix arányban. A pénzügyi veszteséget kizárólag a bank viseli. A vállalkozó felelőssége korlátozott, ő csak az idejét és energiáját teszi kockára. Ha azonban a vállalkozó gondatlansága, vagy hűtlen kezelése okozza a veszteséget, és ezt bizonyítani is lehet, akkor a teljes felelősség az övé. Ezt a konstrukciót általában rövid távú beruházási projekteknél alkalmazzák.

Ez a tevékenység érinti a bankoknak mind a követeléseit, mind a kötelezettségeit. A kötelezettségek oldalán az úgynevezett korlátlan Mudaraba áll a bank és a betétesek között. A betétesek hozzájárulnak, hogy a betéteiket a bank saját belátása szerint használhasssa nyílt végű beruházások finanszírozására, cserébe elvárják, hogy a teljes üzleti nyereséget ennek fejében megossza velük. Az eszköz oldalon az úgynevezett korlátozott Mudaraba áll a bank és a vállalkozó között, mely során a bank vállalja, hogy finanszírozza a konkrét projektet, cserébe megkapja a nyereség egy bizonyos százalékát.

Az ügylet saria kompatibilis létrejöttéhez három feltételnek kell teljesülnie: egyrészt a bank nem kérhet fedezetet, a teljes pénzügyi kockázat őt terheli. Ugyanakkor kérhet biztosítékot az erkölcsi kockázat csökkentésére, pl. a vállalkozó eltűnésének megakadályozására. Másrészt a profitrátát szigorúan százalékban és nem egy összegben kell meghatározni (a hasznon osztozni kell). Végül a finanszírozó nem szólhat bele a vállalkozó tevékenységébe, a vállalkozót teljes szabadság illeti meg az üzlet vezetésében.

A Musharaka ügylet típusnál az ügylet finanszírozása során nem a bank az egyedüli hitelnújtó, hanem a vállalkozás biztosítja a befektetéshez szükséges tőke egy részét. Ugyanakkor a bank és a hitelfelvevő együttesen – a nyújtott tőkék arányában – vesz részt a menedzsmentben. Itt tehát mind a finanszírozás, mind az irányítás a bank és a vállalkozás közös tevékenysége. A mudaraba-val szemben itt nemcsak a profitot osztják meg, hanem nyereség és veszteség megosztása szigorúan a hozzájárulások arányában történik, tehát a veszteséget itt nemcsak a bank viseli. Ez a módszer általában a hosszú távú beruházások finanszírozására szolgál.

A Qard al-Hasanah (jótékonyági hitelek) a nem profit-és veszteségrészesedés (Non-PLS) típusú ügylet egyik eleme. Ezek az ügyletfajták jelentik a megoldást olyan esetekben, amikor a PLS módszerrel nem lehet célhoz érni, például kis méretű hitelfelvevők, illetve a fogyasztási hitelek esetében. A jótékonyági hitelek vissza nem térítendő hitelek „azoknak, akiknek szükségük van rá”, melyre a Korán buzdítja híveit. A bank számára megengedett, hogy szolgáltatási díjat számoljon fel a hitelesnek, ezzel fedezve a hitelnújtás adminisztratív költségeit, feltéve, hogy ez az összeg független a hitel nagyságától és/vagy futamidejétől.

Az Ijara (operatív lízing), Ijara wa iqtina' (pénzügyi lízing) ügyletek a hagyományos bankrendszerben létező konstrukció esetében megengedett a kamathoz hasonló konstrukció, „mert a fizetés alapját nem a pénz kölcsönzése, hanem reáleszközök átadása jelenti (Ligeti, 2007). A pénzügyi lízing tulajdonképpen egy kölcsön, a lízing operatív lízingnek minősül, amikor a lízing feltételek jelentős mértékben a bérbeadóra hárítják a tulajdonlással járó valamennyi kockázatot és előnyt. Az operatív lízing ebben az elszámolásban kiadásnak minősül. A pénzügyi lízing keretében lízingbe adott eszközök valós értékükön kerülnek elszámolásra a lízingügylet kezdetekor, illetve, amennyiben ez alacsonyabb, akkor a minimális lízingdíjak jelenértékén.

A Murabaha (költség plusz) konstrukció esetében az eladó tájékoztatja a vevőt a termék beszerzésének vagy gyártásának a költségéről. Ezután megegyeznek a profitrés összegeiben. A profitrés nem kamat, mert egyrészt nem függ a szerződés időtartamától, másrészt mert a szerződés nem pénzkölcsönzésről, hanem eszközök adás-vételéről szól. A teljes összeg kifizetése lehetséges egy összegben, de általában részletekben történik.

E finanszírozási típusoknak közös jellemzőjük, hogy a PLS-ekkel ellentétben a bérbeadás és a lízing esetében is előre meghatározott a hozam, és az ügylet biztosítékot is tartalmaz. Valójában ezekben az esetekben a bank hozzáad a vételárhoz vagy a járulékos költségekhez egy bizonyos százalékot, mely tartalmában a haszonkulcsnak felel meg és a vásárolt eszközök biztosítékként szolgálnak. Ezen felül a bank kérheti a kliensétől további fedezet nyújtását is. Ezek az ügyletek sokkal inkább kockázatkerülőnek tekinthetők és nem sokban különböznek a konvencionális bankok által használt konstrukciótól. A különbség csupán a terminológiában és néhány jogi formában rejlik. Ezek az ügyletek mégis úgy felelnek meg az iszlám alapelveinek, hogy a megtérülési ráták az egyes tranzakciókhoz sokkal inkább az egyes tranzakciókhoz kötődnek, semmint az időtartamhoz.

Az arany-tranzakciók elszámolása a „nemesfém raktár számlákon” történik az éppen aktuális piaci uncia arany áron.

A derivatív pénzügyi instrumentumok keretében a bank derivatív üzleteket köt, mint például a swap-, a deviza- és tőkepiacokon. Ezek a származékos ügyletek hatékony fedezeti ügyletnek minősülnek a Csoport kockázatkezelési politikája alatt, habár az IAS 39 miatt nem alkalmaznak fedezeti elszámolást. A származékos pénzügyi eszközöket bekerüléskor a mérlegben a derivatív szerződés értékén tartják nyilván, majd átértékelik a saját valós értékükre.

Az iszlám jog szerint két elfogadható módja van az ingatlanfinanszírozásnak, amely így iszlám jelzőlog-finanszírozásnak tekinthető. A Ijara módszer alapvetően egy hosszú távú visszalízing megegyezés. A szolgáltató (bérbeadó) megvásárolja az ingatlant, jogos tulajdonosává válik, ezután bérleti szerződést köt a fogyasztóval, hogy bérbe adja neki az ingatlant egy meghatározott időszakra, mely általában 25 éves időtartamot jelent. Ebben az időszakban, a fogyasztó rendszeres kifizetéseket biztosít a szolgáltatónak, amely részben a bérleti díjat, és részben az ingatlan vásárlási díját foglalja magában. A meghatározott időszak végén, amikor az összes kifizetés megtörtént, a fogyasztó kapja meg az ingatlan tulajdonjogát.

A másik módszer, az úgynevezett Murabaha, ahol a szolgáltató megvásárolja az ingatlant, és azonnal eladja azt, a fogyasztó pedig az eredeti árat és az egyeztetett haszonkulcsot fizeti cserébe. A fogyasztó fizeti a magasabb árat a halasztott fizetés alapján, összhangban a rögzített törlesztési menetrenddel, és a visszafizetés biztonságának garانتálása érdekében, a szolgáltató kapja az első díjat az ingatlannal kapcsolatban.

A mérleg forrás oldalát vizsgálva megállapítható, hogy a kötelezettségek értéke eléri a 89,9%-ot és növekedést mutat az előző évhez viszonyítva. A kötelezettségek közül a betétesekkel szembeni kötelezettségek 76,8%-ot tesznek ki, és 34,1%-os növekedés tapasztalható a 2010. évhez képest. A betéteket hazai vállalkozásoktól és magánszemélyektől gyűjtik, a betét elfogadásakor nincs előre meghatározott megtérülés. A befektetéseket eredeti értéken veszik számításba, ami megegyezik a valós értékkel. A könyv szerinti érték = bekerülési érték + hozzárendelhető profit – levonandó veszteség.

A finanszírozási tranzakciókból származó nyereség és veszteség szétosztandó a finanszírozók között, a hozzájárulásuk arányában.

Ebben a tételben kerül kimutatásra a befektetők folyószámlája (qard), mely olyan kölcsönnek minősül, ami nem termel nyereséget sem a betétesnek, sem a banknak. A bankok

ezen összegekből finanszírozzák tevékenységüket. A folyószámlán lévő összeg kérés esetén bármikor visszafizetésre kerül a betétesnek.

Az értékpapír kibocsátásból származó kötelezettségek összege is megemelkedett. 2011-ben 350 millió dollár értékben 5 éves lejáratú iszlám kötvényt (sukuk) bocsátott ki. Az iszlám kötvények (sukuk) után sem lehet kamatot fizetni, helyette vagyontárggyal biztosított (asset backed) kötvényként „bérleti díjat” (rent) fizetnek a befektetőknek a szóban forgó eszközökkel generált bevételből.

Egyéb kötelezettségek tartalmazzák a személyi jellegű fizetések (jutalmak) elhatárolását, a szállítókkal szembeni tartozásokat, a fizetendő adókat, bérleti díjakat, a halasztott bevételeket, valamint az elsőbbségi részvények után fizetendő összegeket.

Alárendelt kölcsöntőkeként került kimutatásra a Kuwait Finanszírozó Ház által a Kuveyt Türk Bank rendelkezésére bocsátott 200 millió USD-t, melynek lejárat ideje 10 év, a profitráta megegyezik a Murabaha időszakban alkalmazandó haszonnal.

A Török Kereskedelmi törvény alapján jogi tartalékképzési kötelezettség terheli az iszlám bankot. Veszteség fedezetére használható, ha az általános tartalék már kifogyott. Két különböző mértékű jogi tartalékot kell képezni, osztalékot nem lehet belőle fizetni

A bank 2011-ben követelés fejében megvette egy cég 25%-át, valamint átvette az eladó tartozását a megvásárolt céggel szemben. A vételárat a jövőbeni cash flow diszkontált értéke alapján határozták meg. Ez az érték került a mérlegbe az egyéb tartalékok soron kimutatásra.

Felhasznált irodalom

- Bajkó Attila–Varga József (2012): Az iszlám és a hagyományos bankrendszer összehasonlító elemzése. Régiók a Kárpát-medencében innen és túl. Kaposvár, 2012.
- Balázs Árpád et al. (2006): Nemzetközi számvitel, IFRS-ek rendszere. Magyar Könyvvizsgálói Kamara Oktatási Központ Kft.
- Balázs Judit (2011): Az iszlám bankrendszer: Tanulságok a neoliberais pénzügypolitika figyelmébe. Valóság 2011/1.
- Balázs Judit (2008): Gazdaság-vállalkozás-versenyképesség az iszlám társadalmakban. Budapest–Sopron–Kairó.
- Botos Katalin–Botos József (2008): A világvallások gazdasági tanítása, a globális piacgazdaság és a karitás. IAS IV.
- Falus Orsolya (2013): A templomosok hitelezési tevékenységéről – In: *Acta Scientiarum Sociologiae*. Kaposvári Egyetem, Kaposvár, szerk.: Molnár Gábor. ISSN: 1418-7191 (összesen: 254 oldal), 135–144. pp.
- Ligeti Sándor (2007): Az iszlám bankrendszer. In: Lentner Csaba (szerk.): Pénzügypolitikai stratégiák a XXI. század elején, Budapest, Akadémiai Kiadó, pp. 487–501.
- Rostoványi Zsolt (2011): Európai (euro-)iszlám vagy iszlám Európában. Grotius E-könyvtár.
- Varga József (2011): Az iszlám bankrendszer szerepe a pénzügyi stabilitás helyreállításában. V. Régiók a Kárpát-medencén innen és túl, Kaposvár.